

25 werkvormen leesbevordering

voor het mbo

de Bibliotheek
op school

Leescultuur laten ontstaan of vergroten is het doel van onderstaande werkvormen leesbevordering. Deze werkvormen zijn geschikt voor het mbo. Als docent of leesconsulent kun je naar eigen inzicht aanpassingen of combinaties maken naar leeftijd of leesniveau van de betreffende klas. De werkvormen zijn geïnspireerd op 25 werkvormen leesbevordering voor het voortgezet onderwijs.

Start

Succesvolle werkvormen voor het bevorderen van een leescultuur en de leesmotivatie voldoen aan (een aantal van) de volgende uitgangspunten:

- sluiten aan bij interesses van de student
- maken het belang van lezen duidelijk
- zorgen voor sociale interactie rondom teksten en boeken
- ondersteunen het gevoel van autonomie
- versterken het competentiegevoel.

1

Lees voor

De meest krachtige vorm van leesbevordering blijft voorlezen. Dat lijkt een open deur, maar het is en blijft waardevol. Naast de impact die voorlezen heeft, is er nog een groot voordeel: je hebt er maar één boek voor nodig. Na afloop inhoudelijk in gesprek gaan over het beluisterde verhaal verdiept/versterkt deze ervaring.

2

Boekenproeverij

Maak vijf stapels met boeken van verschillende genres (populair zijn thrillers, informatieve boeken, graphic novels, dichtbundels en young adult romans). Verdeel studenten in vijf groepen en laat ze in circuitvorm steeds 5 minuten 'proeven' van de verschillende boeken. Laat aan de hand van één voorbeeld zien aan welke onderdelen van een boek geproefd kan worden (omslag, flaptekst, inhoudsopgave en een stukje lezen). De titels van de boeken 'die naar meer smaken' worden genoteerd of liever nog meteen meegegeven. Je studenten maken op een snelle manier kennis met verschillende boekensoorten om zo hun boekensmaak te ontdekken.

3

Een boek voor jou

Studenten zoeken voor elkaar (in tweetallen) een boek uit de boekenkast/schoolbibliotheek. Vooraf praten zij 1 minuut met elkaar. Gebruik daarbij vragen als: Welk boek heb je het laatst gelezen? Waar kijk je graag naar op tv (of streamingdienst)? Wat doe je in je vrije tijd? Of geef ze kaartjes met wegstreepvragen als: -spanning / romantiek? -waargebeurd/verzonnen? -bestaande personen/verzonnen boekkarakters? -iets leren over een onderwerp/wegdromen bij een verhaal?

4

Boekensushi

Stel je een lopende band met boeken voor die bij de studenten langs gaat, zoals bij sommige sushirestaurants. Studenten zitten in een kring. Iedere student heeft een boek voor zich liggen. Op het signaal van de docent krijgt iedereen twee minuten om in het boek te lezen en te bladeren. Daarna wordt het boek doorgegeven aan de volgende klasgenoot. Iedereen heeft nu weer een nieuw boek en leest daar opnieuw twee minuten in. Weer doorgeven, weer lezen. Na zes minuten heeft iedereen kennism gemaakt met drie boeken. Is er een boek dat je helemaal zou willen lezen? Vertel eens ... Wie wil, kan het gekozen boek lenen.

5

Blind date

Pak een aantal boeken in met neutraal inpakpapier en schrijf er pakkende trefwoorden op (spannend, jongen als hoofd-persoon, voor liefhebbers van voetbal) of omschrijf je aan-beveling in een lopende omschrijving: dit boek is speciaal voor jou omdat jij..., omdat ik zo vaak om dit boek moest lachen is dit boek speciaal voor jou...

6

Schrijver In The Spotlight

De docent kiest een schrijver van wie verschillende studenten al een boek gelezen hebben, en leest er zelf ook een boek van. Als introductie vertelt de docent iets over de schrijver, terwijl diens foto op het digibord staat. Daarna worden de gelezen boeken van deze schrijver besproken. Om ook de andere studenten bij het gesprek te betrekken brengt de docent, daar waar mogelijk, verbanden aan met andere schrijvers en boeken. Denk aan verbindende thema's, soorten personages e.d. In ervaren lezersgroepen kan de klas daarna in groepen worden verdeeld waarbij iedere groep een eigen schrijver op deze manier uitwerkt. Breng verslag uit in korte mondelinge presentaties voor de groep. Of kies voor een schriftelijke vorm, bijvoorbeeld een muurkrant.

7

Dit lees ik!

De docent introduceert het boek, vertelt er iets over en leest een aanstekelijk fragment voor. Wie het wil lezen kan het meteen lenen. Je kunt je enthousiasme voor een boek het beste overbrengen als je het boek ook zelf gelezen hebt.

8

Netflixen

Voor studenten die liever 'Netflixen' dan lezen. Bespreek met je studenten welke series of films ze het liefst kijken. Laat studenten vervolgens uitzoeken of de serie gebaseerd is op een boek en nodig ze uit om het boek te lezen. Vergeet niet te zeggen dat het boek uiteraard altijd beter is dan de serie en maak er zo een uitdaging van om een eigen mening te laten horen. Of laat ze zoeken op de zoekterm 'gebaseerd op een boek' en een leesverlanglijstje maken.

9

Over de streep

Ga het gesprek over boeken en leesbeleving aan door het stellen van een aantal vragen aan je klas. Laat alle studenten aan een kant van het lokaal staan. Teken een (denkbeeldige) streep op de vloer. Is het antwoord op de vraag 'JA' dan mogen de studenten 'over de streep'. Deze werkvorm kan uiteraard ook op de eigen plek ('petje op - petje af' of 'zitten of staan'). Mogelijke vragen zijn:

- Wie heeft er wel eens een boek cadeau gekregen?
- Wie heeft er afgelopen jaar een boek gelezen?
- Wie werd er vroeger voorgelezen?
- Wie heeft er wel eens een boek cadeau gedaan?
- Wie heeft er wel eens gehuild bij een boek?

Nodig studenten uit om hun antwoord toe te lichten.

10

Voorspellen

Een van je studenten laat een boek zien dat hij/zij gelezen heeft. Klasgenoten voorspellen waar het boek over gaat. 'Waar zal het verhaal over gaan? Wat verwacht je? Wie spelen een rol in het boek?' Zie erop toe dat je studenten hun antwoorden motiveren. Eerst worden verschillende antwoorden geïnventariseerd, pas daarna vertelt de lezer of de verwachtingen kloppen, door kort te vertellen waarover het boek gaat.

11

Picture this!

Scan een aantal dramatische illustraties uit enkele graphic novels en laat deze zien op het digibord. Laat je studenten raden wat zich op de afbeeldingen afspeelt. Toon dan het boek waaruit de betreffende afbeelding afkomstig is en vertel kort waarover het gaat. Wie wil het boek lenen? Interessante graphic novels kunnen zijn:

- *Animal farm* - George Orwell/Odyr
- *De aanslag* - Harry Mulisch/Milan Hulsing
- *Het achterhuis* - Anne Frank/Ari Folman
- *Sapiens* - Yuval Noah Harari/David Vandermeulen en Daniel Casanave.

12

Begin de dag met...

...een vers: lees een gedicht voor aan het begin van je les.

...een lied: lees aan het begin van je les een Nederlandse liedtekst voor. Stel eventueel een of twee verdiepende vragen en nodig studenten uit hun mening te geven en deze te beargumenteren vanuit de tekst. Speel het lied daarna af.

...een voorleesverhaal of verhaalfragment: lees voor, stop op een cruciaal moment en vraag of iemand het boek verder wil lezen. Of willen ze een volgende keer misschien nog een stuk van het verhaal horen?

13

Boekenvlog

Laat je studenten, na het lezen van een boek, een boekenvlog maken van het boek. Een kort filmpje (maximaal twee minuten) over de inhoud van het boek en hoe ze het ervaren hebben. Je werkt hiermee ook aan digitale geletterdheid. De vlogs kunnen vervolgens weer ingezet worden als boekpromotie voor de rest van de klas. Of vraag een vakdocent zijn boekentip te filmen en zet zo andere, krachtige rolmodellen voor de studenten in.

14

Raadgedicht

Op www.raadgedicht.nl vind je raadgedichten, gedichten waarbij één woord in ontbreekt. Lees het gedicht met je studenten en raad met elkaar welk woord er zou kunnen staan. De nieuwe editie start jaarlijks in januari. In dat seizoen kun je wekelijks meedoen aan de wedstrijd. Op de website staan alle voorgaande gedichten compleet met uitslag en extra informatie het hele jaar voor je klaar.

15

Schrijversbezoek

Nodig via de Schrijverscentrale een schrijver uit in je klas. Een schrijversbezoek heeft een verrassend grote impact en kan ook digitaal via Schrijversopjescherm. Lees van tevoren samen een boek van deze schrijver en laat je studenten vragen voor de schrijver bedenken.

16

Boekgesprek in tweetallen

Je weet pas wat je van een boek vindt, als je erover gepraat hebt. Laat je studenten in tweetallen praten over een door hen gelezen boek. Basisvragen zijn: -wat vond je leuk aan het verhaal en de personen, -wat vond je raar of stom, -zag je patronen (dingen die herhaald werden), en -met welke vragen blijf je na afloop zitten? In de toolkit van pro.debibliotheekopschool.nl vind je kaarten voor Tweetalgesprekken Chambers. Lees 'Vertel eens... instructie bij video' voor een toelichting op de vertel eens-aanpak van Aidan Chambers. Deze werkvormen staan bij het basisonderwijs, maar zijn geschikt voor alle onderwijsvormen.

17

Liever informatiever | boekpromotie voor deze boekensoort

Scan de inhoudsopgave van een informatief boek in en toon op het bord. Lees een stukje voor en vraag je studenten wat de titel van dit boek zou kunnen zijn. Wat voor informatie zou je kunnen vinden bij het hoofdstuk met de titel ...? Wie kan iets over dit onderwerp vertellen? Extra verdieping levert het op als het onderwerp aansluit bij de actualiteit of de lesstof.

18

Leesgewoonten

Praat met je studenten over hun leesgewoonten: wanneer lezen zij? Lezen zij wel eens in meer boeken tegelijk? Lezen ze wel eens om in een bepaalde stemming te komen? Of om te ontsnappen in een fantasiewereld? Lukt dat ook altijd? Wat gebeurt er dan precies? Geven zij elkaar wel eens tips en welke dan? Alternatief: laat je studenten elkaar interviewen met behulp van een vragenlijstje.

19

Boekentips voor de volgende groep

Laat je studenten een mooie aanbeveling schrijven van het beste boek dat zij dit jaar gelezen hebben. Verzamel de beschrijvingen in een map. De map wordt ter inzage gelegd en wordt volgend jaar doorgegeven aan nieuwe studenten.

20

Kort en krachtig

Lees een kort verhaal (eventueel een sprookje) voor. Wie wil de bundel lenen? Hiervoor kan ook gebruikgemaakt worden van de 3PAK & STUK-bundels. Of kies een fragment op pratenoverromanfragmenten.

21

Don't judge a book by its cover

Scan een aantal omslagen van boeken en maak de titels onherkenbaar. Laat de scans zien op het scherm. Bespreek met je studenten waar het boek over zou kunnen gaan en wat de titel zou kunnen zijn. Of maak er een digitale quiz van waarbij je steeds twee voorbeeldtitels geeft.

22

Speeddate

De helft van je studenten zit op hun plaats met een boek dat zij willen aanbevelen. Zij blijven op hun plaats zitten. De andere studenten komen twee minuten daten. De studenten met een boek vertellen over hun boek en beantwoorden vragen. Na twee minuten geeft de docent een signaal. Alleen je studenten zonder boek schuiven een plaats op naar de volgende date. Doe dit 3 x 2 minuten, zodat er voor elke student drie dates zijn. Praat vervolgens plenair na met je groep. Wie heeft er een goede tip gekregen? Wat voor boek is het?

Digitale werkvormen

Met behulp van ICT kun je leesbevordering ook vormgeven. Digitale werkvormen zijn geen doel op zich, maar een hulpmiddel om boeken te promoten en het lezen te bevorderen. Doel is en blijft om studenten enthousiast te maken voor lezen.

23

Instapoëzie

Het onderwerp 'instapoëzie' intypen op Instagram of in Google levert gegarandeerd inspiratie op om aan de slag te gaan. Online vind je veel jeugdige dichters die heel actief zijn, voorbeelden van Black Poetry (stiftgedichten naar aanleiding van een bladzijde uit een boek) om te lezen en te bespreken, en je kunt er geïnspireerd raken door actuele voorbeelden (gedichten op mondkmaskers maken) om zelf met je studenten aan de slag gaan.

24

Boektrailers

Promotie van boeken voor die studenten die het lezen nog niet zo leuk vinden werkt erg goed als je hen boektrailers laat zien. Korte filmpjes kunnen weer op een andere manier nieuwsgierig maken. Heel veel auteurs die voor jongeren schrijven weten dat en maken dan ook enthousiast gebruik van boektrailer. Denk hierbij bijvoorbeeld aan [Mel Wallis de Vries](#), [Buddy Tegenbosch](#) of aan [Margje Woodrow](#) via Uitgeverij de Fontein, maar ook verzameld op de [website van Margje](#).

25

Boekrecensies

Boekrecensies worden op veel plekken gegeven. Op [Hebban](#) geven lezers reacties op de door hen gelezen boeken en vormen ze in leesclubs een oordeel. Op de [Leesfabriek](#) is er ruimte voor recensies van de makers en lezers. Daarnaast zijn er verschillende actieve bloggers in de categorie Young Adult waaronder die van [Emmy](#) die graag over de door hen gelezen boeken schrijven. Of kijk eens op [Vlogboek](#), waar Jörgen niet alleen boekenvlogs plaatst maar ook vertelt waarom Netflixen nou zo leuk is.

Overige digitale tools

LessonUp, Mentimeter en Kahoot

LessonUp, Mentimeter en Kahoot helpen je om snel een online peiling te houden, lijstjes samen te stellen of quizen te maken. Kijk eens rond op [lessonup.com](#), [mentimeter.com](#) en [kahoot.com](#). Zet deze tools bijvoorbeeld in om een boekentop 10 samen te stellen, een nieuw voorleesboek te kiezen, een open vraag voorafgaand aan het voorlezen stellen, leerlingen te laten voorspellen hoe een verhaal af gaat lopen of een quiz over een (voor)gelezen boek te maken.

Whiteboard

Wil je dat je studenten helemaal vrij zijn in hun reacties? Kies dan voor het aanmaken van een klas op Whiteboard, zodat je studenten ieder voor zich kunnen antwoorden via de [digitale wisborden](#).

Padlet

[Padlet](#) is de online variant van het prikbord. Je kunt er bestanden, foto's en links op kwijt. Gebruik het bijvoorbeeld om informatie over gelezen of besproken boeken te verzamelen. Je kunt je studenten ook nog uitnodigen om te reageren op de prikborditems. Denk hierbij aan een prikbord over één (voorgelezen) boek of een verzameling van gelezen boeken bijvoorbeeld voor De Weddenschap of de Jonge Jury.

Wie nog meer inspiratie zoekt, kijk eens hier:

- **Leesbevordering op maat in het vmbo van ITTA**. Je vindt hier een Toolbox met ideeën. Ook de uitgangspunten, die we bovenaan noemden, worden hier genoemd en uitgewerkt.
- **Jeugdliteratuur en Didactiek**, Iris Kamp, Janneke de Jongh-Slagman, Peter van Duijvenboden, Bussum: Coutinho, 2019.
- **Lokale bibliotheek**. Of je vraagt na bij je eigen bibliotheek of zij je aan inspirerende boekentips en werkvormen kunnen helpen of dat je er wellicht eens met de studenten op bezoek kunt komen.

Colofon

© de Bibliotheek *op school* (juni 2021)

Het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek *op school* is ontwikkeld door Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek. De bibliotheeksector voert het programma uit. De Bibliotheek *op school* wordt onder de noemer Kunst van Lezen binnen het actieprogramma Tel mee met Taal gefinancierd door het ministerie van OCV.

Auteurs: Yannic van Daele en Annette Janssen, leesconsulent en specialist voor het mbo bij Huis 73

Met dank aan de docenten van het Koning Willem I College.